

O filozofima s kamena

(Ivica Musić, *Hercegovački franjevci i filozofija*, Synopsis, Zagreb – Sarajevo, 2020.)

UDK: 272-789.3(497.6):141.31
378:27(497.6)(091)

Pisati o filozofskoj misli hercegovačkih franjevaca može se na prvi pogled činiti ne baš tako bitnim. No, kao što to lijepo argumentira Terry Eagleton u svojoj knjizi *Smisao života*, nisu svi znanstveni projekti velebitni i grandiozni. Neki si postavljaju ne tako ambiciozne ciljeve, što naravno ne umanjuje njihovu kvalitetu ni u kojem pogledu. Ono što je presudno za svaki vrijedan znanstveni projekt jest da na vidjelo iznosi činjenice i spoznaje koje su dotad slabo ili nikako obrađivane, a dodana se vrijednost postiže ako djelo uz iznošenje novih spoznaja problemu pristupa sustavno i studiozno.

Musićeva knjiga pruža nam oboje. Tema koju obrađuje u stručnoj literaturi malo je ili nimalo obrađena, a ovaj obrađeni dio ponajviše se svodi na parcijalne uvide u neke segmente filozofskih promišljanja pojedinih hercegovačkih franjevaca. Treba također istaknuti da autor ove studije ima nemalu ulogu i u dosadašnjem istraživanju (njegovu osvrti o Ančiću, Bakuli te o Kvirinu Vasilju),

što ga svakako čini pravim kandidatom za ovakav projekt. Uz navedeno, autor se u knjizi potrudio dati što je moguće sustavniji prikaz filozofskoga djelovanja hercegovačkih franjevaca počevši od specifičnosti franjevačke filozofije općenito pa do lektora filozofije prije osnutka Hercegovačke franjevačke kustodije. Djelo kulminira promišljanjima o nekim „teškašima“ u okvirima franjevačke filozofije na ovim prostorima. To se ponajprije odnosi na fra Petra Bakulu, fra Krunu Pandžića te fra Kvirina Vasilja. Autor nije zanemario ni neke autore koji u literaturi nisu dobili previše prostora, kao što su Martin Mikulić ili Leo Petrović. Cjelovitost prikaza postiže se osvrtom na filozofska promišljanja fra Serafina Hrkaća, fra Draženka Tomića i fra Ivana Ševe, hercegovačkih franjevaca koji su ujedno i autorovi suvremenici. Ponajviše prostora posvećuje se filozofskoj misli fra Petra Bakule i fra Kvirina Vasilja te je njihova filozofija detaljnije prikazana. Razlog tomu svakako je važnost ove dvojice filozofa u spomenutu

kontekstu, a određenu ulogu zasigurno imaju i autorova filozofska zanimanja. To pogotovo vrijedi za podrobnu razradu Vasiljeve kritike dokaza o Božjoj opstojnosti te osvrt na Vasiljevu argumentaciju o navedenoj temi pod kritičkim povećalom.

Potrebno se također osvrnuti i na opravdanost ovakva projekta, tj. odgovoriti na pitanje hoće li i komu će ovo djelo koristiti. Odgovor na prvo pitanje sasvim je sigurno potvrđan, a što se tiče drugoga pitanja, knjiga može ostvariti svoju svrhu kod više kategorija čitatelja. Na prvome su mjestu zasigurno oni filozofi koji se u svome radu nisu stigli pozabaviti ovom problematikom. Ova knjiga može im poslužiti kao podloga za daljnje analize i usporedbe nekih zamisli hercegovačkih franjevac s promišljanjima njihovih suvremenika drugih provenijencija ili za tumačenje podrijetla ideja koje neki od autora obrađenih u knjizi izlažu i brane. Knjiga također može poslužiti kao podloga detaljnijem istraživanju nekoga problema koji je u knjizi obrađen samo u kraćim crtama. Nadalje, knjiga zasigurno može poslužiti studentima kao određena vrsta uvođa u franjevačku skolastičku misao ili u promišljanja obrađenih suvremenijih hercegovačkih filozofa. Naposljetku, knjiga je pisana jednostavnim stilom. Odlikuje ju ljepota izraza, što ju zasigurno čini i prikladnim štivom onima kojima filozofija nije primarna struka,

a žele pročitati nešto o franjevačkoj filozofskoj tradiciji ili o tradiciji filozofije u Hercegovini. Ovdje se zrcali i jedna bitna izvanfilozofska vrijednost ove knjige. Ona je, naime, i identitetски bitna jer potvrđuje da se na ovim prostorima i u najtežim vremenima stiglo razmišljati na apstraktnoj razini, bez obzira na sve nedaće koje su mislitelje okruživale. Ovo se posebno odnosi na fra Petra Bakulu.

Knjizi se ne može pronaći veći nedostatak, a jedino što se eventualno može prigovoriti autoru jest blaga neuravnoteženost prostora posvećena određenim autorima. Primjerice, Kvirinu Vasilju posvećena je gotovo polovina onoga dijela knjige koji promišlja o filozofskoj misli hercegovačkih franjevac. Čitatelju se ostavlja na prosudbu je li tomu razlog istančanost Vasiljevih uvida, autorova sklonost navedenu autoru i problematici ili pak nešto treće.

Sve ovo, naravno, vrijedi pod uvjetom da knjiga neće ostati mrtvo slovo na papiru, nego da će doživjeti plodnu recepciju širokoga kruga publike. Stoga se ova knjiga preporuča kao štivo koje ne bi valjalo preskočiti ili zaobići, što zbog sadržaja i stila, a što i zbog njezine važnosti za društvenu zajednicu.

Mate Penava

mate.penava@ff.sum.ba